

Резюме

Марчук М. П. Контроль и надзор в сфере телевидения и радиовещания.

В статье рассмотрен круг вопросов, касающихся подходов к определению понятий «контроль» и «надзор», анализируются позиции ученых относительно их различия или отождествления на основе ряда квалифицирующих признаков и высказывается собственный взгляд относительно поставленной проблемы.

На основе анализа положений правовой доктрины и нормативных актов автором приводятся дефиниции этих терминов, определяется место контроля и надзора среди других средств регулирования отношений в сфере телевидения и радиовещания, а также освещаются особенности их проявления в этой сфере. Также, предлагается классификация наиболее распространенных видов контроля и надзора в телерадиовещательной отрасли на основе регулируемых ими отношений. Их рассмотрение представлено по отдельным направлениям.

Ключевые слова: контроль, надзор, телерадиоорганизации, телекоммуникации, средства публичного администрирования в сфере телевидения и радиовещания, формы осуществления контроля и надзора, классификация контроля и надзора в сфере телевидения и радиовещания.

Summary

Marchuk M. Control and supervision in the field of television and radio.

The paper considers a range of issues relating to approaches to definitions of «control» and «supervision», analyzes the position of scientists on their distinction or identification on the basis of a number of aggravating circumstances and express their own opinion about the problem.

On the basis of an analysis of legal doctrine and regulations author provides definitions of these terms, the place of control and supervision, among other means of regulating relations in the sphere of television and radio, as well as highlights of their display in this area. Also, the proposed classification of the most common types of control and supervision of the broadcasting sector based on their regulated relations. Their consideration is presented in separate directions.

Key words: monitoring, supervision, TV and radio organizations, telecommunications, tools of public administration in the field of television and radio, forms of control and supervision, classification of control and supervision in the sphere of television and radio broadcasting.

Отримано 11.03.2013

УДК 342.736

Р. І. ПАРХОМЧУК

*Роман Ігорович Пархомчук, асистент кафедри
Національного університету державної податкової
служби України*

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ
У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ
З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ ВЛАСНОСТІ**

В умовах економічної кризи все більше суб'єктів господарювання (в тому числі з державною часткою власності) піддаються ризику неплатоспроможності й банкрутства. З метою захисту прав та законних інтересів власників і кредиторів таких підприємств законодавством повинно бути чітко закріплено положення щодо того: до яких суб'єктів господарювання законодавство про банкрутство взагалі не застосовується або застосовується після отримання на це дозволу компетентного державного органу та до яких застосовується лише в певній частині та/або нормативно-правовим актом встановлено спеціальний порядок провадження у справі про банкрутство. Недосконалість правового регулювання у цій сфері породжує ризик заподіяння шкоди державі як власнику/співвласнику важливих для економіки та суспільства підприємств. Вказане обумовлює актуальність удосконалення такого правового регулювання.

Основою дослідження є праці вітчизняних вчених, які висвітлюють питання порушення провадження у справах про банкрутство підприємств (в тому числі з державною часткою власності), введення щодо них процедури розпорядження майном та призначення арбітражного керуючого – розпорядника майна. Такого роду дослідження висвітлено в працях В. В. Джуна, Б. М. Полякова, П. Д. Пригузи, М. І. Тітова, А. О. Селіванова, В. С. Щербини та інших.

Мета статті полягає в узагальненні існуючої законодавчої регламентації процедури порушення провадження у справі про банкрутство підприємств, зокрема, з державною часткою власності, виявленні недоліків правового регулювання у цій сфері та розробці рекомендацій щодо їх усунення.

Суб'єктом банкрутства відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р.¹ є боржник, неспроможність

якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом. Суб'єктами банкрутства не можуть бути відокремлені структурні підрозділи юридичної особи (філії, представництва, відділення тощо), а також фізичні особи – підприємці за грошовими зобов'язаннями, що виникли безпосередньо у фізичної особи на підставах, не пов'язаних із здійсненням такою особою підприємницької діяльності.

Із вищевказаної дефініції випливає, що Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р. не містить обмежень щодо банкрутства (порушення провадження у справі про банкрутство) суб'єктів господарювання з державною часткою власності. Водночас вказаний Закон України все ж визначає, що провадження у справах про банкрутство окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності регулюється з урахуванням особливостей, передбачених розділом VI цього Закону (ч. 3 ст. 5). До таких категорій суб'єктів підприємницької діяльності віднесено: містоутворюючі підприємства, небезпечні підприємства, сільськогосподарські підприємства, страховиків, професійних учасників ринку цінних паперів, емітентів чи управителів іпотечних сертифікатів, управителів фонду фінансування будівництва, управителів фонду операцій з нерухомістю, суб'єктів підприємницької діяльності – громадян, фермерські господарства. Слід зазначити, що законодавець встановлює окремі особливості провадження у справах про банкрутство з урахуванням саме напряму (предмета) діяльності суб'єкта господарювання та не виокремлює особливості таких проваджень за формою власності суб'єктів господарювання.

Маючи на меті захистити право державної власності та особливо важливі (стратегічні) для держави підприємства, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р. встановлює лише часткові обмеження щодо такого:

– положення цього Закону застосовуються до юридичних осіб – підприємств, що є об'єктами права державної власності, які не підлягають приватизації, в частині санації чи ліквідації після виключення їх у встановленому порядку з переліку таких об'єктів (ч. 5 ст. 5);

– справи про банкрутство гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), створених у процесі приватизації та корпоратизації, у статутних капіталах яких частка держави становить не менше 25 % і продаж акцій яких розпочався, можуть бути порушені не раніше ніж через один рік від початку виконання плану приватизації (розміщення акцій) (ч. 6 ст. 5);

– положення цього Закону не застосовуються до юридичних осіб – казенних підприємств (ч. 7 ст. 5).

Відповідно до положень Розділу VI «Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності» Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р. відносини, пов'язані з банкрутством містоутворюючих, особливо небезпечних, сільськогосподарських підприємств, страховиків, інших категорій суб'єктів підприємницької діяльності, регулюються цим Законом з урахуванням особливостей, передбачених саме цим розділом. Суттєвим недоліком правого регулювання такого роду відносин є те, що у випадку приналежності особливого суб'єкта банкрутства до категорії суб'єктів господарювання з державною часткою власності (державне підприємство, товариство з часткою державної власності понад 25 %) вони підлягають подвійному регулюванню законодавства про банкрутство (загальні та спеціальні норми Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом») та законодавства про діяльність суб'єктів господарювання з державною часткою власності (віднесення підприємства до категорії об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації, належність до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, застосування мораторію на відчуження державного майна і т.д.).

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в новій редакції від 22 грудня 2011 р.² містить аналогічні за змістом норми права щодо врегулювання відносин у справах про банкрутство окремих категорій суб'єктів господарювання. Згідно з положенням ч. 4 ст. 2 вищевказаного Закону України провадження у справах про банкрутство окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності регулюється з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом. Відповідно до положень ч. 5 ст. 2 Закону законодавцем збережено мораторій на його застосування до юридичних осіб – казенних підприємств.

Позитивними змінами в новій редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є закріплення саме Законом (оскільки до цього такого роду відносини регулювались підзаконними нормативно-правовими актами) та виділення в окрему статтю норм права, які врегульовують відносини, пов'язані з банкрутством суб'єктів господарювання з державною часткою власності, а саме: в ст. 96 «Особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %». Вказана стаття Закону містить збережену без змін з попередньої редакції Закону норму про те, що положення цього Закону застосовуються до юридичних осіб – підприємств, що є об'єктами права державної власності, що не підлягають приватизації, в частині санації чи ліквідації після виключення їх у встановленому порядку з переліку таких об'єктів.

Негативними є зміни, що закріплюють дію положень вищевказаної статті Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22 грудня 2011 р. лише щодо державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %. Таким чином, провадження у справах про банкрутство підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності не перевищує 50 % проводяться за загальними вимогами законодавства про банкрутство, без застосування спеціальних норм та вимог. Такі положення вказаного Закону України є не зов-

сім виправданими, оскільки розмір частки державної власності у статутному капіталі підприємства жодним чином не відображає загальної вартості його активів (належного та закріпленого за ним майна), напряду його господарської діяльності (виду економічної діяльності, обсягу та спеціалізації виробництва, категорій споживачів і т.д.) та значення такого підприємства для економіки й безпеки держави. Так, наприклад, державі Україна в особі Фонду державного майна України належить 38 % акцій Приватного акціонерного товариства «Аеросвіт»³, обсяг активів якого станом на 30 вересня 2012 р. становив 1 467 261 000,00 грн., проте провадження у справі про банкрутство останнього здійснювалось за загальними правилами проваджень у справах про банкрутство⁴, що створювало істотний ризик заподіяння шкоди правам та законним інтересам держави.

Дістав подальшого розвитку інститут правового захисту особливого виду суб'єктів господарювання, а саме: гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), у статутних капіталах яких частка держави становить не менше ніж 25 %, справи про банкрутство яких, відповідно до положень п. 3 Розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в новій редакції від 22 грудня 2011 р. не порушуються з дня набрання чинності цим Законом до 1 січня 2013 року, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника. Пунктом 4 вищевказаного розділу визначено, що провадження у справах про банкрутство гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), у статутних капіталах яких частка держави становить не менше ніж 25 %, порушені після 1 січня 2000 р., підлягають припиненню, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника. Виконання вказаних вимог Закону дасть змогу захистити спеціалізовані підприємства та забезпечать їх сталий розвиток.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в новій редакції від 22 грудня 2011 р. в частині регулювання проваджень у справах про банкрутство окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності по-новому закріплює їх категорії, а саме: суб'єкти підприємницької діяльності, що мають суспільну, іншу цінність або особливий статус (підприємствами з особливим статусом Закон визнає містоутворюючі та особливо небезпечні суб'єкти господарювання); сільськогосподарські підприємства; страховики; професійні учасники ринку цінних паперів та інститутів спільного інвестування; емітенти чи управителі іпотечних сертифікатів, управителі фонду фінансування будівництва чи управителі фонду операцій з нерухомістю. У новій редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» залишилась не вирішеною уже згадувана проблема подвійного регулювання процедур банкрутства вищезгаданих категорій суб'єктів підприємницької діяльності у випадку, коли вони є державними підприємствами, або суб'єктами господарювання з державною часткою власності.

Частиною 6 ст. 5 «Об'єкти приватизації» Закону України «Про приватизацію державного майна»⁵ визначено, що перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

У 1999 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»⁶, яким затверджено перелік об'єктів права державної власності (фактично, перелік державних підприємств), що не підлягають приватизації (перелік викладено в додатку 1) та перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані (перелік викладено в додатку 2). Протягом дії цього Закону України до нього внесено численну кількість змін, які своєю метою мали виключити з-під дії режиму правової охорони цього Закону окремі державні підприємства та їх групи.

Суттєвими недоліками вищевказаних Законів України є те, що вони лише встановлюють перелік об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації, не визначаючи при цьому поняття та змісту терміна «об'єкт права державної власності, що не підлягає приватизації» та не встановлюючи критеріїв віднесення об'єктів права державної власності (зокрема, створених після 1999 р. державних підприємств) до об'єктів, що не підлягають приватизації (такого статусу вони набудуть лише після внесення їх до переліку, затвердженого спеціальним Законом України).

Поряд із тим правовий режим охорони об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації, в частині заборони застосування до них процедур санації чи ліквідації до моменту виключення їх у встановленому порядку з переліку таких об'єктів є не зовсім ефективним. Вказане обумовлюється тим, що законодавець дозволив застосовувати до таких об'єктів лише процедуру мирової угоди, якою відповідно до положень ч. 1 ст. 35 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р. є домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та (або) розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін. В свою чергу, положення ч. 4 ст. 37 вищевказаного Закону України визначають, що мирова угода може містити умови про: виконання зобов'язань боржника третіми особами, обмін вимог кредиторів на активи боржника або його корпоративні права, задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону. Вказані недоліки правового регулювання створюють передумови для неправомірного переходу права власності на активи державних підприємств та/або їх корпоративні права шляхом зловживання правами їх кредиторів у рамках провадження справи про банкрутство. Водночас, заборона застосування до об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації до моменту їх виключення з переліку таких процедур санації, позбавляє останніх можливості відновлення їх платоспроможності та покращення фінансово-майнового стану шляхом використання дієвих механізмів санаційної процедури (зок-

рема, передбачених положеннями ст. 18 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р.).

При низькому рівні прибутковості та великих розмірах кредиторської заборгованості державних підприємств (об'єктів права державної власності, які не підлягають приватизації) зниження рівня їх правової охорони, зокрема, щодо неправомірних дій в рамках проваджень у справах про банкрутство є суттєвим недоліком здійснення правової та економічної політики України. Так, ст. 4 Закону України «Про Державну програму приватизації»⁷ визначено, що метою Державної програми приватизації є сприяння оптимізації частки державного сектору економіки в умовах ринку, підвищення ефективності економіки та посилення її конкурентоспроможності. Програма виконується, зокрема, шляхом скорочення обмежень щодо приватизації об'єктів державної власності за умови, що зазначене негативно не вплине на виконання державою своїх функцій, а також не створить небезпеки для соціально-економічних та екологічних умов життєдіяльності суспільства. Очікуваним результатом реалізації Державної програми приватизації відповідно до ст. 14 вищевказаного Закону України є зменшити частку державного сектору в економіці до 25–30 % внутрішнього валового продукту, у державному секторі економіки буде сформовано виробничий комплекс, спроможний забезпечити ефективне виконання державою своїх функцій. Відсутність належного правового регулювання механізмів захисту об'єктів державної власності в процесі передприватизаційної підготовки та приватизації створює передумови для неправомірного використання інституту банкрутства для отримання контролю над суб'єктами господарювання державної власності та заволодіння державним майном.

Суттєвим недоліком Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є те, що він не містить правового захисту такої категорії суб'єктів господарювання з державною часткою власності, як підприємства, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави. Перелік підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави»⁸ та відрізняється від переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації затвердженого Законом України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації». Не зважаючи на те, що вищевказана Постанова Кабінету Міністрів України містить обмеження щодо відчуження державних часток у статутних капіталах таких підприємств а саме: Фонду державного майна України у планах розміщення акцій підприємств, що не увійшли до переліку підприємств, не передбачати залишення акцій у державній власності, крім випадків, визначених законодавством (п. 4 Постанови), жодних обмежень щодо застосування до таких підприємств законодавства про банкрутство не передбачено.

Як уже зазначалось, положення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» не застосовуються до юридичних осіб – казенних підприємств, які відповідно до положень ст. 76 Господарського кодексу України⁹ створюються у галузях економіки, в яких: законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам; основним (понад п'ятдесят відсотків) споживачем продукції (робіт, послуг) виступає держава; за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів; переважаючим (понад п'ятдесят відсотків) є виробництво суспільно необхідної продукції (робіт, послуг), яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, не може бути рентабельним; приватизацію майнових комплексів державних підприємств заборонено законом. Відповідно до положень ч. 2 ст. 76 Господарського кодексу України казенне підприємство створюється за рішенням Кабінету Міністрів України.

Правовий інститут казенних підприємств введений в українське законодавство у 1998 р. з прийняттям відповідних змін у Закон УРСР «Про підприємства в Україні»¹⁰. Частина 1 ст. 37 вказаного нормативно-правового акта визначала, що державне підприємство, яке відповідно до законодавства України не підлягає приватизації, за рішенням Кабінету Міністрів України може бути перетворене на казенне підприємство.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про перетворення державних підприємств у казенні»¹¹ від 30 червня 1998 р. утворено шляхом перетворення та виділення перші казенні підприємства в Україні та сформовано їх загальний перелік.

Незважаючи на механізми правового захисту, зокрема, і щодо незастосування процедур банкрутства, які діють стосовно казенних підприємств, держава постійно зменшує кількість казенних підприємств шляхом їх перетворення на державні підприємства та корпоратизації. Так, Постановою Кабінету Міністрів України «Про реорганізацію казенних підприємств»¹² від 21 березня 2012 р. реорганізовано ряд казенних підприємств шляхом їх перетворення на державні комерційні підприємства. Слід зазначити, що казенні підприємства, щодо яких прийнято рішення про перетворення на державні комерційні підприємства являють собою об'єкти оборонно-промислового комплексу та належать до сфери управління Державного концерну «Укроборонпром». Буде реорганізовано 19 підприємств з Автономної Республіки Крим, ряду областей України, а також м. Київ. Серед них: Феодосійський казенний оптичний завод, казенне підприємство «Житомирський ремонтний завод радіотехнічного обладнання «Промінь», казенне підприємство «Дослідно-проектний центр кораблебудування», казенне підприємство «Шосткинський казенний завод «Імпульс», казенне підприємство «Радіовимірювач» та інші¹³.

Таким чином, органами державної влади створюються ризики щодо ефективної діяльності таких підприємств та вчинення неправомірних дій стосовно до них та належного (закріпленого за ними на праві оперативного управління та господарського відання) майна шляхом зловживань у використанні процедур банкрутства, які, як уже зазначалось, до державних підприємств застосовуються лише з певними обмеженнями.

Відсутність закріплених у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» обмежень щодо порушення проваджень у справах про банкрутство важливих для держави та суспільства підприємств обумовлює ризик заподіяння останнім істотної шкоди в силу бездіяльності окремих органів державної влади. Так, у зв'язку з тим, що Верховною Радою України не продовжено мораторій на порушення проваджень у справах про банкрутство підприємств паливно-енергетичного комплексу України з державною часткою власності, що діяв на підставі Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу»¹⁴ з 1 січня 2013 р. господарським судом порушено ряд справ про банкрутство облгазів: «Івано-Франківськгаз», «Сумигаза», «Чернігівгаз», «Закарпаттягаз», «Миколаївгаз», «Дніпрогаз», «Вінницягаз», «Луганськгаз»^{15, 16}.

Господарський суд, перевіряючи можливість застосування до відповідного суб'єкта господарювання з державною часткою власності положень законодавства про банкрутство відповідно до положень ч. 1 ст. 11 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р., прийнявши заяву про порушення справи про банкрутство, не пізніше ніж на п'ятий день з дня її надходження вносить і направляє сторонам та державному органу з питань банкрутства ухвалу про порушення провадження у справі про банкрутство, в якій вказується про прийняття заяви до розгляду, про введення процедури розпорядження майном боржника, призначення розпорядника майна, дату проведення підготовчого засідання суду, яке має відбуватися не пізніше ніж на тридцятий день з дня прийняття заяви про порушення справи про банкрутство, якщо інше не передбачено цим Законом, введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Розпорядження майном боржника – обов'язкова судова процедура у будь-якій справі про банкрутство. Вона являє собою систему заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника, що застосовується з метою забезпечення збереження та ефективного використання майнових активів боржника та проведення аналізу його фінансового становища. Здійснення її покладається на розпорядника майном боржника – призначеної суддею після порушення провадження у справі про банкрутство фізичної особи (це може бути і суб'єкт підприємницької діяльності), яка отримала в установленому порядку ліцензію арбітражного керуючого і не є заінтересованою особою стосовно боржника та кредиторів¹⁷.

Як уже зазначалось, відповідно до положень ч. 2 ст. 2 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30 червня 1999 р. державний орган з питань банкрутства пропонує господарському суду кандидатури арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) для державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 25 %, щодо яких порушено справу про банкрутство, та в інших випадках, передбачених цим Законом.

Вищевказані повноваження державного органу з питань банкрутства реалізуються в спеціальному Порядку, затвердженому Наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку внесення господарському суду пропозицій щодо кандидатур арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)» від 5 березня 2012 року¹⁸. Цей Порядок визначає процедуру реалізації Міністерством юстиції України покладеного на нього відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та Положення про Міністерство юстиції України¹⁹ повноваження щодо пропозицій господарському суду кандидатур арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) (далі – арбітражні керуючі) для державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 25 %, у разі порушення щодо них справи про банкрутство та в інших випадках, передбачених Законом. Реалізація завдань процедури розпорядження майном покладається на розпорядника майна – арбітражного керуючого, який призначається відповідним господарським судом. Саме від професійних знань, навиків, досвіду роботи та особистих якостей арбітражного керуючого – розпорядника майна залежить ефективність реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника. А саме тому кандидатури арбітражних керуючих, що пропонуються господарським судам для призначення їх розпорядниками майна боржників – суб'єктів господарювання з державною часткою власності – визначаються Міністерством юстиції України на конкурсних засадах з урахування вимог Порядку внесення господарському суду пропозицій щодо кандидатур арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів).

Відповідно до положень ст. 114 «Призначення та усунення арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) у справі про банкрутство» Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у новій редакції від 22 грудня 2011 р. кандидатура арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна визначається судом самостійно із застосуванням автоматизованої системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України. Під час призначення арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора) господарський суд не пов'язаний з кандидатурами арбітражних керуючих, запропонованими комітетом кредиторів, та має право призначити арбітражного керуючого самостійно. До арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), які призначаються на державні підприємства та підприємства, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %, Кабінет Міністрів України може встановлювати додаткові вимоги.

Таким чином, з моменту вступу в дію нової редакції Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» змінено правовий механізм призначення арбітражних керуючих на державні підприємства та суб'єкти господарювання з державною часткою власності, працюватиме

автоматизована система з відбору кандидатів на призначення розпорядника майна господарським судом у справах про банкрутство. Основну роль при вирішенні питання про призначення арбітражних керуючих будь відігравати господарські суди, яким вищевказаним Законом України надано право робити це самостійно. Державний орган з питань банкрутства (Міністерство юстиції України) не буде брати участь у процесі відбору арбітражних керуючих для їх рекомендації господарським судам із призначення розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами підприємств-боржників з державною часткою власності, ні шляхом прийняття підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали такого роду відносини, ні шляхом організації та проведення відповідних спеціальних процедур (конкурсів).

У цілому процедура призначення арбітражних керуючих на державні підприємства та підприємства, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %, не регламентована, оскільки вказаний Закон України визначає лише те, що до них Кабінет Міністрів України може встановлювати додаткові вимоги. Закріплення в законодавчій нормі формулювання «може» породжує невизначеність на предмет того, коли саме, які і чи встановить взагалі додаткові вимоги Кабінет Міністрів України для арбітражних керуючих, які призначаються на державні підприємства та підприємства, у статутному капіталі яких наявна частка державної власності. Вказана правова норма не деталізує чи будуть такі додаткові вимоги однаковими для всіх суб'єктів господарювання з державною часткою власності, у яких виникли проблеми з платоспроможністю, чи такі вимоги будуть встановлюватись окремо для кожного із суб'єктів господарювання з державною часткою власності з урахуванням його особливостей у випадку порушення щодо нього провадження у справі про банкрутство. Залишаються невирішеними питання про те, який орган (державний орган з питань банкрутства чи господарський суд) буде перевіряти відповідність кандидатів для призначення арбітражними керуючими державних підприємств та підприємств з державною часткою власності встановленим додатковим вимогам та, взагалі, яким чином це буде відбуватись (автоматичним відбором кандидатів з реєстру арбітражних керуючих чи шляхом проведення конкурсу). При обранні будь-якого із вказаних варіантів необхідним є його нормативно-правове закріплення на рівні Закону України або підзаконного нормативно-правового акта, оскільки неврегульованість цього кола відносин обумовить виникнення ряду проблем зі вступом в дію положень вказаного Закону України, що в свою чергу призведе до ускладнень реалізації проваджень у справах про банкрутство суб'єктів господарювання з державною часткою власності та здійснення заходів відновлення їх платоспроможності й ефективної діяльності.

З метою вирішення вищеописаних проблем правового регулювання суспільних відносин, що виникають при порушенні проваджень у справах про банкрутство суб'єктів господарювання з державною часткою власності, введені щодо них процедур розпорядження майном та призначення арбітражних керуючих (розпорядників майна) необхідним є внесення змін в діюче законодавство України шляхом доповнення діючих нормативно-правових актів та прийняття нових.

Так, передусім необхідним є чітке правове закріплення сфери дії Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» щодо особливих категорій суб'єктів господарювання, серед яких слід виділити три групи: ті, до яких вказаний Закон України не застосовується, до яких він застосовується лише в певній частині та ті, для яких ним встановлюються додаткові особливості правового регулювання процедури відновлення платоспроможності та/або банкрутства.

По-друге, законодавчо визначити поняття «об'єкт права державної власності, що не підлягає приватизації» та «підприємство, яке має стратегічне значення для економіки і безпеки держави», а також критерії віднесення суб'єктів господарювання до кожної з вказаних категорій та розробити дієвий механізм включення/виключення до/з їх числа відповідних підприємств.

По-третє, доповнити Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» положеннями, які регламентують порядок відбору арбітражних керуючих для їх призначення розпорядниками майном (керуючими санацією, ліквідаторами) державних підприємств та товариств з державною часткою власності. Закріпити критерії, яким повинен відповідати арбітражний керуючий для його призначення та покласти реалізацію обов'язку з відбору кандидата на господарський суд, який веде провадження у справі про банкрутство суб'єкта господарювання з державною часткою власності.

¹ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 04.08.1992 р. – 1992. – № 31. – Ст. 440.

² Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»: Закон України від 22.12.2011 р. № 4212-VI // Офіційний вісник України від 27.01.2012 р. – 2012. – № 5. – Стор. 11. – Ст. 164, код акту 60079/2012.

³ Авіакомпанія «АероСвіт»: 18 год на ринку авіаперевозок // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.aerosvit.ua/rus/index/usflinfinew/aboutusnew/hstorynew.html>

⁴ Ухвала про порушення провадження у справі про банкрутство ПрАТ «Аеросвіт» винесена Господарським судом Київської області 29.12.2012 у справі № Б3/160-12 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28322053>

⁵ Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 р. № 2163-ХІІ // Відомості Верховної Ради України від 16.06.1992 р. – 1992. – № 24. – Ст. 348.

⁶ Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: Закон України від 07.07.1999 р. № 847-XIV // Відомості Верховної Ради України від 17.09.1999 р. – 1999. – № 37. – Ст. 332.

⁷ Про Державну програму приватизації: Закон України від 13.01.2012 р. № 4335-VI // Офіційний вісник України від 13.02.2012 р. – 2012. – № 10. – Стор. 13. – Ст. 359, код акту 60310/2012.

⁸ Про затвердження переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1734 // Офіційний вісник України від 14.01.2005 р. – 2004. – № 52. – Т. 1. – Стор. 274. – Ст. 3443, код акту 31142/2004.

⁹ Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003 р. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

¹⁰ Про підприємства в Україні: Закон Верховної Ради УРСР від 27.03.1991 р. № 887-XII (втратив чинність) // Відомості Верховної Ради УРСР від 11.06.1991 р. – 1991. – № 24. – Ст. 272.

¹¹ Про перетворення державних підприємств у казенні: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.1998 р. № 987 // Офіційний вісник України від 16.07.1998 р. – 1998. – № 26. – Стор. 44, код акту 5592/1998.

¹² Про реорганізацію казенних підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2012 р. № 223 // Офіційний вісник України від 30.03.2012 р. – 2012. – № 22. – Стор. 241. – Ст. 843, код акту 60898/2012.

¹³ «Укроборонпром» здійснить заходи щодо реорганізації казенних підприємств у державні комерційні [Електронний ресурс] // Урядовий портал. Повідомлення від 27.03.2012 р. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245079189&cat_id=244274160

¹⁴ Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу: Закон України від 23.06.2005 р. № 2711-IV // Відомості Верховної Ради України від 19.08.2005. – 2005. – № 33. – Стор. 1305. – Ст. 430.

¹⁵ В Украине началась волна банкротств облгзав // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://minfin.com.ua/2013/01/15/705821/?u>

¹⁶ В Украине банкротят еще шесть областных предприятий по газоснабжению // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://vlasti.net/news/158301>

¹⁷ Винник О. М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2004. – 624 с. – С. 387.

¹⁸ Про затвердження Порядку внесення господарському суду пропозицій щодо кандидатур арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів): Наказ міністерства юстиції України від 05.03.2012 р. № 368/5-а // Офіційний вісник України від 12.03.2012 р. – 2012. – № 18. – Стор. 161, стаття 679, код акту 60715/2012.

¹⁹ Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 // Офіційний вісник України від 22.04.2011 р. – 2011. – № 28. – Стор. 45. – Ст. 1162, код акту 55983/2011.

Резюме

Пархомчук Р. І. Адміністративно-правове регулювання порушення провадження у справі про банкрутство суб'єкта господарювання з державною часткою власності.

Статтю присвячено аналізу правового регулювання порушення провадження у справі про банкрутство суб'єктів господарювання. Особливу увагу приділено адміністративно-правовому характеру регулювання порядку порушення провадження у справі про банкрутство щодо суб'єктів господарювання з державною часткою власності. Актуальність теми дослідження зумовлена внесенням істотних змін у чинне законодавство у сфері відновлення платоспроможності та банкрутства підприємств-боржників і неузгодженістю чинних у цій сфері нормативно-правових актів. Автором висловлено рекомендації щодо удосконалення правового регулювання такого роду суспільних відносин.

Ключові слова: порушення провадження у справі про банкрутство, суб'єкт господарювання з державною часткою власності, державне підприємство, об'єкт права державної власності, що не підлягає приватизації, підприємства, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, казенне підприємство, арбітражний керуючий.

Резюме

Пархомчук Р. И. Административно-правовое регулирование возбуждения производства по делу о банкротстве субъектов хозяйствования с государственной долей собственности.

Статья посвящена анализу правового регулирования возбуждения производства по делу о банкротстве субъектов хозяйствования. Особое внимание уделяется административно-правовому характеру регулирования порядка возбуждения производства по делу о банкротстве в отношении субъектов хозяйствования с государственной долей собственности. Актуальность темы исследования обусловлена внесением существенных изменений в действующее законодательство в сфере восстановления платежеспособности и банкротства предприятий-должников и несогласованностью действующих в этой сфере нормативно-правовых актов. Автором предложены рекомендации по совершенствованию правового регулирования такого рода общественных отношений.

Ключевые слова: возбуждение производства по делу о банкротстве, предприятие с государственной долей собственности, государственное предприятие, объект права государственной собственности, не подлежащий приватизации, предприятия, имеющие стратегическое значение для экономики и безопасности государства, казенное предприятие, арбитражный управляющий.

Summary

Parkhomchuk R. Administrative and legal regulation of proceedings in bankruptcy entity state-owned.

The article analyzes the regulation of proceedings in the bankruptcy of economic entities. Particular attention is paid to the administrative and legal nature regulate the proceedings in the bankruptcy case of business entities with state-owned. Background research due to the introduction of significant changes in the current legislation in the reorganization and bankruptcy debtors and inconsistencies existing in this area regulations. The author gives advice on legal regulation of this kind of public relations.

Key words: proceedings in the bankruptcy case; an entity with state-owned enterprise, state property is not subject to privatization, companies that have strategic importance to the economy and national security, public enterprise, the trustee in bankruptcy.

Отримано 27.02.2013